

ІННОВАЦІЇ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ

УДК 378.147=111(045)

Н. М. Василичина

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДІЛОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ

Епоха глобалізованого суспільства призвела до активного оновлення педагогіки вищої школи, яке спрямоване на вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців, гуманізацію та демократизацію освіти, створення сприятливих умов для підвищення рівня інтелектуальної активності студентів, організацію самостійної пізнавальної діяльності, формування іншомовної комунікативної компетентності. Підвищення інтелектуальної активності студентів у ході вивчення ділової іноземної мови – головна передумова глибокого й міцного засвоєння знань. З метою якіснішої підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності, викладачам треба частіше звертатися до активних форм і методів навчання. У зв'язку з тим, що майбутні фахівці мають вміти вести діалогічні відносини з іноземними партнерами, то питання володіння *іншомовною комунікативною компетентністю* стоїть на *вістрі актуальності*. На жаль, традиційні методи на теперішній час не спроможні вирішити цієї дилеми, тому сучасна методика викладання покликана створювати нестандартні форми та методи практичної діяльності для формування іншомовної, комунікативної компетентності у майбутніх фахівців. Таким чином, *головними завданнями* новаторського підходу у викладанні є: *формування практичних вмінь та навичок розв'язувати нестандартні життєві ситуації; уміти застосовувати набуті теоретичні знання на практиці, вільно володіти іноземною мовою в усіх аспектах(граматичному, лексичному, стилістичному, фонетичному та мовленнєво-ситуативному).*

Питання активізації діяльності особистості в процесі навчання має давню історію, яка триває від Сократа й Демократа, продовжена Я. А. Каменським у XVII столітті. Великий внесок у *розвиток методів вузівського навчання* зробили М. В. Ломоносов, М. І. Лобачевський, М. В. Остроградський. У наш час питаннями активізації навчальної діяльності займається численний загін учених, дослідження яких пов'язано з розробкою та впровадженням нових технологій навчання. Протягом останнього часу нагромаджено цінний досвід використання ігрових методів у різних ланках системи підготовки кадрів (В. А. Петрук,

І. А. Балягіна, М. А. Богород, Г. О. Ковальчук, В. Щербань).
І. А. Балягіна, М. А. Богород, Г. О. Ковальчук, зокрема, досліджували використання активних методів навчання у процесі викладання економіки, В. А. Петрук – у процесі викладання математики у вищому технічному навчальному закладі, В. Щербань – у процесі викладання маркетингу.

Незважаючи на численні теоретико-прикладні дослідження і вітчизняних, і зарубіжних науковців, проблемі іншомовної комунікативної компетентності під час вивчення ділової іноземної мови не приділено великої уваги. Саме цим і визначено *предмет* нашого дослідження. Ураховуючи представлену суперечність, можна окреслити наступні *цілі* визначеного наукового пошуку: *ідентифікувати систему активних методів навчання ділової іноземної мови; визначити суттєві ознаки кожного з них; продемонструвати на прикладі конкретних завдань практичне втілення методів активізації навчально-пізнавальної діяльності; зробити висновок щодо доцільності їхнього використання.*

Перш ніж перейти до пояснення практичної значущості їхнього застосування, зупинимося на теоретичному обґрунтування тих шляхів розв'язання проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності, які на основі високої оцінки результатів їхнього практичного втілення на заняттях з дисципліни „Ділова іноземна мова” визнано найбільш ефективними та досконалими. Розпочнемо з дефініції самого поняття *активні методи навчання*. На нашу думку, методи активної навчально-пізнавальної діяльності є спрямованими на розвиток в учнів самостійного мислення та здатності кваліфіковано вирішувати нестандартні професійні завдання, формування в них ефективних моделей соціальної поведінки. Метою навчання в цьому випадку є особистість студента, розвиток його комунікативної компетентності, вміння мислити, „прораховувати” ситуацію, осмислювати свої дії, залучати інтуїцію та можливості підсвідомості. За такого навчання особистість стає більш адаптивною, з великою кількістю „ступенів свободи” у різних соціальних ситуаціях. В активних формах навчання потенціал активності закладено в принципах організації занять і в самій формі набуття знань і особистісного розвитку (спеціальним чином організована навчальна взаємодія). В активному навчанні іноземної мови використовують дві групи методів: дискусійні та ігрові. Розглянемо їх докладніше.

Дискусійні методи [3, с. 25]

Групова дискусія – метод організації спільної комунікації в інтересах інтенсивного й продуктивного вирішення групового завдання. Дискусія дає емоційний імпульс до подальшої пошукової активності. У процесі дискусії виникає негайний зворотній зв'язок, що дає учасникам можливість побачити себе ніби з боку, випробувати себе в новій позиції, змінити свою поведінку за новим зразком, що з'являється безпосередньо в ході дискусії. Цей момент важко переоцінити.

Групове інтерв'ю – вид групової дискусії, спрямованої на вивчення загальної думки членів групи про певний предмет, подію.

Сократична бесіда – вид дискусійного діалогу, у якому один з опонентів послідовно пропонує іншому навідні запитання, що дозволяють останньому „відкривати істину” (виявляти родо-видові зв'язки та відносини обговорюваного об'єкта й досягати узагальнень на високому інтелектуальному рівні).

„Круглий стіл”– вид дискусії, під час якої рівноправні учасники, вступають у процес обговорення проблеми у певному порядку.

„Мозковий штурм” („мозкова атака”, „brainstorming”) – вид дискусії, що здійснюється у два етапи: 1) висування кожним учасником будь-яких ідей, пов'язаних з темою розмови і їх фіксація, 2) групове обговорення і вибір оптимальних пропозицій [1, с. 27].

Ігрові методи

Гра – вид діяльності, здійснюваної в модельованих ситуаціях, мотивом якої є отримання психологічного результату (у вигляді позитивних емоцій, нових знань, умінь і навичок, рішень, перемоги, розвитку особистісних якостей і відносин з оточенням). У грі відтворюються норми людського життя й діяльності, дотримання яких забезпечує пізнання дійсності й особистісне зростання учасників [3, с. 21].

Імітаційна гра – вид гри, у якій моделюється не соціально-економічна система, а середовище (природні, економічні, правові, соціально-психологічні та інші принципи (механізми), що визначають поведінку та взаємодію людей). Найбільшою ефективністю цей вид активного дидактично-психологічного навчання відрізняється в сфері об'єктивної міжособистісних і групових відносин, ділової взаємодії, процесу й механізмів прийняття індивідуальних і групових рішень. Під *діловою грою* розуміють процес вироблення та прийняття рішення в умовах поетапного багатокрокового уточнення чинників наявної ситуації, аналізу інформації, яка додатково надходить і з'являється на окремих кроках в ході гри. Параметри обмежень від кроку до кроку можуть змінюватися, у зв'язку з чим виникають нові й нові приватні виробничі ситуації, вирішення яких має підпорядковуватися загальній меті ділової гри. *Ділові ігри* представляють особливу цінність для системи підготовки майбутніх фахівців. Об'єднуючи можливості методу аналізу конкретних ситуацій, рольових та імітаційних ігор, вони дозволяють вирішувати завдання дослідження ефективності функціонування соціально-економічних систем, їхніх окремих елементів, виробляти оптимальні схеми прийняття та реалізації рішень, реально коригувати соціально-психологічні явища в трудових колективах та організаціях, розвивати особистісні та професійні якості учасників (творче мислення, практичні навички і вміння, індивідуальний стиль спілкування і діяльності при колективному вирішенні завдань) [2, с. 160].

Отже, розглянувши цілу плеяду комунікативно-активних методів викладання, варто зупинитися на методі ділової гри. З особистого практичного досвіду можемо стверджувати, що саме цей спосіб діяльності сприяє відтворенню предметного та соціального змісту діяльності,

моделюванню основних умов та системи відносин, зокрема на міжнародному рівні з іноземними партнерами. Ділова гра розгортається на імітаційній моделі, що відтворює динаміку певного виду діяльності.

Таким чином, зробивши теоретичний аналіз вище зазначеного методу розв'язання проблемної ситуації, представимо групу завдань практичного використання ігрових методів у процесі вивчення дисципліни „Ділова іноземна мова” студентами спеціальності „Туризм”.

Отже, на етапі формування практичних вмінь та навичок іншомовної мовленнєвої діяльності доречними, на нашу думку, будуть завдання, метою яких є розвиток комунікативно-практичних умінь. Ці завдання пов'язані з темою „Staying at the hotel”.

ü *Explain the problems to the hotel employee. Make complete sentences. (Problems: no ice in mini-bar, sheets are dirty, no writing paper, no toilet paper, bedside light is broken, forgotten toothpaste, too much noise in next room, no shampoo, want blankets not a duvet, want more coat hangers, checking out- suitcases very heavy);*

ü *You are a guest at the Carlton Hotel in New York. Ask the hotel employee for recommendations and direction;*

ü *Choose the best solution for each of guests problems (Solutions: send up some more, inform the manager, contact room service , send maintenance up, get a porter for you, tell the housekeeper, bring it/them up, contact maintenance).*

Також доречними будуть наступні рольові ігри. *This activity takes very little prepwork. First you just make copies of each situation for the roleplays. Divide your groups up into groups of three and assign the roleplays.*

Roleplay 1. Student A. *You've just arrived in your first country at the beginning of your world tour. You're worried about money and so you'd like to find a cheap hotel to stay in. Try and convince your friends that this is the best option.*

Student B. *You've just arrived in your first country at the beginning of your world tour. You want to start your holiday in style and staying at a nice hotel. Try and convince your friends that this is the best idea.*

Student C. *You've just arrived in your first country at the beginning of your world tour. Your friends have got different ideas about where they would like to stay. Listen to them and decide who you agree with.*

Role-play 2. Student A. *You're now in your second country but unfortunately you've just been mugged and have lost your bag with your passport, airtickets and money in it. You're at the police station to report the theft.*

Student B. *You're now in your second country but unfortunately your friend's bags been stolen. You're at the police station to help your friend.*

Student C. *You're a police officer. Two westerners are in your police station onto report a theft. You don't believe their story. Ask them a lot of questions to find out if they are telling the truth.*

Прикладом ділової гри на тему “**Restaurant**” може бути наступна.

Restaurant-game. Give each student a picture-card. It might be a good idea to write the words on the board. The students have to collect as many cards as possible by asking each other.

Dialogue:

A: Can I help you?

B: Yes. Can I have a hamburger, please?

A: Here you are.

B: Thank you.

B: Can I help you?

A: Yes. Can I have a glass of orange juice, please?

B. Sorry, I haven't got any orange juice.

A: OK! Bye ня та ведення зносин з діловими партнерами, формування іншомовної комунікативної компетентності. А засобом цього

B: Bye

Stop the exercise after 5 or ten minutes.

Все сказане дає можливість зробити висновок, що необхідною умовою у підготовці майбутнього фахівця є, по-перше, набуття професійної компетентності, а, по-друге (враховуючи сучасний стан глобалізації та демократизації суспільних відносин) – цільове та систематичне втілення у практичну діяльність студентів методів активного навчання. Найбільш ефективними, на наш погляд, є *групова дискусія, сократична бесіда, групове інтерв'ю, круглий стіл, мозкова атака та ділова гра*. На жаль, вище зазначені методи не вичерпують проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності, одна з яких, на нашу думку, пов'язана з мовними бар'єрами. Саме тому це дає підґрунтя для пошуку нових інноваційно-комунікативних підходів до вирішення зазначеної трудності мовленнєвої діяльності.

Список використаної літератури

- 1. Жорник О.** Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності / О. Жорник // Рід. шк. – 2000. – № 1. – 112 с.
- 2. Сборник** деловых игр, конкретных ситуаций и практических задач : метод. пособие / В. И. Матирко, В. В. Поляков, И. М. Стариков, Ю. Т. Ткаченко ; под. ред. В. И. Мотирко. – М. : Выс. шк., 1991. –197 с.
- 3. Щукина И. П.** Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся / И. П. Щукина. – М. : Педагогика, 1988. – 322с.

Василишина Н. М. Застосування методів навчально-пізнавальної діяльності у процесі вивчення ділової іноземної мови як необхідна передумова формування комунікативних навичок у студентів

Статтю присвячено висвітленню проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів за допомогою методів

активізації навчально-пізнавальної діяльності. Зокрема продемонстровано та теоретично обґрунтовано активні методи комунікативної діяльності. Особливу увагу приділено ігровому методу безпосередньо на практичних комунікативних завданнях. Зроблено детальне узагальнення щодо практичної доцільності визначених методів.

Ключові слова: активний метод, комунікативність, компетентність, ділова гра, практична діяльність .

Василишина Н. М. Применение методов учебно-познавательной деятельности в процессе изучения делового иностранного языка как необходимая предпосылка формирования коммуникативных навыков у студентов

Статья освещает проблему формирования иноязычной коммуникативной компетентности у студентов с помощью методов активизации учебно-познавательной деятельности. В частности показано и теоретически обосновано активные методы коммуникативной деятельности. Обращено особое внимание игровому методу непосредственно на практических коммуникативных заданиях. Сделано подробное обобщение относительно практической целесообразности определенных методов.

Ключевые слова: активный метод, коммуникативность, компетентность, деловая игра, практическая деятельность.

Vasylyshyna N. M. Application of Teaching-cognitive Activities in the Business Foreign Language Studying Process as a Necessary Prerequisite for the Formation of Communication Skills in Students

Article is devoted to the problem of forming foreign language communicative competence of students using methods enhancing educational-cognitive activity. In particular, active methods of communication were demonstrated and theoretically grounded. Particular attention was paid on the entertaining method especially on the practical tasks. A detailed generalization of the practical feasibility of certain methods was conducted.

Key words: active method, communicativeness, competence, case-study, practical activity.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.